

РЕЦЕНЗИЯ

От: Доц. д-р Георги Светлозаров Петрунов
УНСС, катедра „Икономическа социология“
Доцент по „социология“ (социология на престъпността)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Социология“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД 38-39/15.01.2018г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Автор на дисертационния труд: *Николай Владимиров Янев*
Тема на дисертационния труд: *Престъплението на овластения: конструиране и употреби (между социалистическата собственост и финансовите интереси на ЕС)*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Социология“ при Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ по научна специалност „Социология“, професионално направление 3.1. „Социология, антропология и науки за културата“. Обучението е осъществено в редовна форма през периода от март 2014г. до декември 2017г.

Николай Янев е магистър по „Европейска интеграция“ и „Класическа филология“ от Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Дисертантът владее английски, руски, новогръцки и немски език.

От 2013г. Николай Янев е хоноруван преподавател в магистърска програма „Европейски проекти“ на СУ „Св. Климент Охридски“. Има много сериозен опит в проектната дейност в държавния и неправителствения сектор. От 2016г. работи в звено „Научна и проектна дейност“ на Софийския университет, в периода 2002-2010г. заема експертни длъжности в Министерство на науката и образованието. Експертна и консултантска дейност е развивал в неправителствени организации, като РискМонитор и Камара на следователите в България. Редица от проектите, по които е работил са свързани с проблемното поле на дисертационното изследване, което обогатява неговия опит по темата.

2. Актуалност и обща характеристика на представения дисертационен труд

Актуалността на темата е безспорна. Престъпленията на овластения (или корупцията, въпреки че дисертантът специално аргументира защо не използва това понятие в труда) са много интересна и важна проблематика. Николай Янев насочва своя интерес към конструирането на тези престъпления в СССР и социалистическа България, като заедно с това отделя внимание и на злоупотребите с европейски средства. Престъпленията на властта са изключително интересна проблематика не само за социалните учени, но и с потенциал за практическо приложение в борбата на държавата с това явление. Европейската комисия непрестанно в последните години критикува България за липсата на резултати в борбата с корупцията по високите етажи на властта. Преди по-малко от два месеца беше създадена държавна комисия, обединяваща звена от различни институции в опит да се постигне съществен напредък с корупцията сред заемащите висши държавни длъжности. В края на 2017г.

престъпленията извършени от лица, заемащи висши длъжности преминаха на подсъдност в Специализирания наказателен съд и вече се разследват от Специализираната прокуратура. Всичко това създава огромни възможности за практическо внедряване на нови идеи за престъпленията на овластените и борбата с тях.

Дисертационният труд „Престъплението на овластения: конструиране и употреби (между социалистическата собственост и финансовите интереси на ЕС)“ е с общ обем от 265 стр. При това тези страници съдържат доста повече знаци от стандартните 1800 знака на страница. Трудът е с много сериозен обем.

Текстът е структуриран във въведение, три глави, като към всяка от главите е представен и по един пример от емпирично авторско изследване, заключение и библиография. Отделните глави са с балансиран обем и добра вътрешна структура.

Въведението на дисертацията е със значителен обем (25 стр.) и представя не само проблема, целта и задачите, но и преглед на основни теоретични възгледи за конструиране на престъпността и престъпленията на властта. Дисертантът разглежда престъплението на властта като предмет на конструиране, на производство в езика на нормите, на резултат от институционална продукция. Първа глава е посветена на престъпленията на властта в СССР и царство България. Към главата е представено изследване на 61 криминални филма снимани в СССР в периода 1950-1991г., въз основа на които е направен оригинален авторски анализ на престъплението на овластения. Втора глава е посветена на овластения престъпник в социалистическа България, като е отразено съветското влияние и е анализирана ситуацията у нас. Като пример към втора глава е направено документално изследване по материали от делото

„Тексим“. Третата глава на дисертационния труд е посветена на защитата и злоупотребата със средства на Европейския съюз. След главата е представен като пример изследване на конструирането на европейския контрол, което е направено въз основа на осем интервюта, проведени от автора. В заключението на дисертацията са представени основните изводи.

Библиографията, използвана при разработване на дисертацията, е изключително богата. Тя включва 110 заглавия на кирилица, 60 на латиница, 56 нормативни актове и архивни документи, 49 филма и телевизионни предавания. Огромен е обемът на проучените материали.

Представеният труд не оставя съмнение, че дисертантът е положил сериозни усилия в работата си по подготовката на дисертацията. Заслужава си специално да се посочи и изключително богатия български език, на който пише дисертанта. Таково езиково богатство не се среща дори при дългогодишни преподаватели.

3. Получени резултати и научни приноси

Основните резултати и научни приноси, без претенция за пълнота и изчерпателност, могат да се представят по следния начин:

Дисертацията е с оригинален характер и е посветена на слабо изследван проблем. Избраният интердисциплинарен изследователски подход е новаторски.

Дисертантът демонстрира сериозна ерудиция, отлично познаване на литературата по темата на дисертационния труд и показва много добри аналитични способности.

Резултатите от проучването на съветския криминален филм са интересни и не ми е известно някой да е правил подобно изследване до

момента. Дисертантът добре е обосновал методологическия подход за подбор на филмите и основните въпроси при техния анализ. Предложил е и собствена систематизация на различните филми.

С анализа на материали от делото „Тексим“ дисертантът сполучливо показва как обвинението е конструирано, което несъмнено заслужава адмирации.

Стъпвайки на идеите на М. Фуко, П. Бъргър и Т. Лукман, в дисертацията е анализирано конструирането на престъплението на овластения в нормативния език и практиката на институциите, като разкрива как позициите на властта се превръщат в обект на контрол от по-висок порядък.

Принос на дисертационния труд е и разкриването на невидими функции на властовия апарат за налагане на контрол, изграден върху послания като „предпазване на обществения интерес“.

Дисертантът е предложил авторска типология на репресивните практики в различен социално-исторически контекст. Класифицирани са три подхода за налагане на репресивни практики: 1. „Подходът на длъжностите“; 2. „Подходът на военно-полевия съд“; 3. „Тържествено-церемониален подход“.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Николай Янев е посочил в автореферата пет публикации по темата на дисертацията, които правят силно впечатление, тъй като рядко един докторант може да се похвали със самостоятелна книга от престижно издателство и две публикации на английски език, преди написването на самата дисертация. Три от публикациите са самостоятелни и две в

съавторство. Представените публикации осигуряват много добро разпространение на резултатите от дисертационния труд.

5. Оценка на автореферата

Автореферата на дисертационния труд с тема: „Престъплението на овластения: конструиране и употреби (между социалистическата собственост и финансовите интереси на ЕС)“ е с обем от 24 страници и коректно отразява съдържанието на дисертацията и постигнатите в нея научни резултати.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Препоръка, която искам да отправя към Николай Янев, е насочена към евентуално публикуване на дисертационния труд като монографично изследване. В случай, че авторът реши да направи това, бих искал да му предложи да обмисли възможността да раздели работата на две самостоятелни части – едната да обхваща основните части от настоящия дисертационен труд, а в другата да се отделят трета глава и третия пример, които могат да бъдат издадени самостоятелно като студия или след допълнения като книга. Аргументите ми за подобно предложение са свързани с това, че е успял да постигне значителни резултати със своето изследване по слабо проучена тема – престъплението на овластения при социализма. Включвайки към нея частта за защитата и злоупотребата с европейски средства, се стига до ситуация, в която се разколебава постигнатото до момента. Авторът иска да покаже как се конструира престъплението на овластения в променлив исторически и идеологически контекст, но не мисля, че нарушенията с европейски средства могат да бъдат разглеждани в същия порядък като престъпленията при социализма.

Това са нарушения, които не са просто езиково конструирани, без никакво съмнение са действителни, няма колебание, че съществуват измами и корупция. В момента читателят на дисертацията може да остане с впечатление, че институции за борба с корупцията и измамите са излишни, а те не са. В допълнение контекстите са съвършено различни при социализма и в Европейския съюз и двата периода не могат да се съчетаят просто така. Отделно, третата част е по-описателна от другите. Всичко това ми дава убеждение, че една бъдеща публикация би спечелила от разделяне на работата.

Бих искал да попитам Николай Янев: Как би разгледал примерите при социализма за системна корупция или пленени от служителите институции? Например, мога да насоча автора към един филм, който не цитира в дисертацията - „Да обичаш на инат“. Във филма ясно се показват не отклонения на отделни индивиди, а системна дейност, в която участват всички доставчици и контролиращата ги. Нещо повече, демонстрира се, че не е възможно да работиш като доставчик и да не участваш в незаконни дейности, в противен случай колегите от колектива те наказват.

Посочените препоръки и въпроси не отменят положителните впечатления от работата и постигнатите резултати с дисертационното изследване.

7. Заключение

В заключение на всичко посочено до момента и с оглед качеството на предложения дисертационен труд „Престъплението на овластения: конструирание и употреби (между социалистическата собственост и финансовите интереси на ЕС)“ убедено изразявам становище „за“ присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по научна

специалност „Социология“, професионално направление 3.1.
„Социология, антропология и науки за културата“ на Николай
Владимиров Янев. Препоръчвам на уважаемите членове на научното жури
единодушно да подкрепят предложениия дисертационен труд.

16.03.2018г. / гр. София

Подпис: